

Keskkond ja toit

Rapla keskkonnakonverents

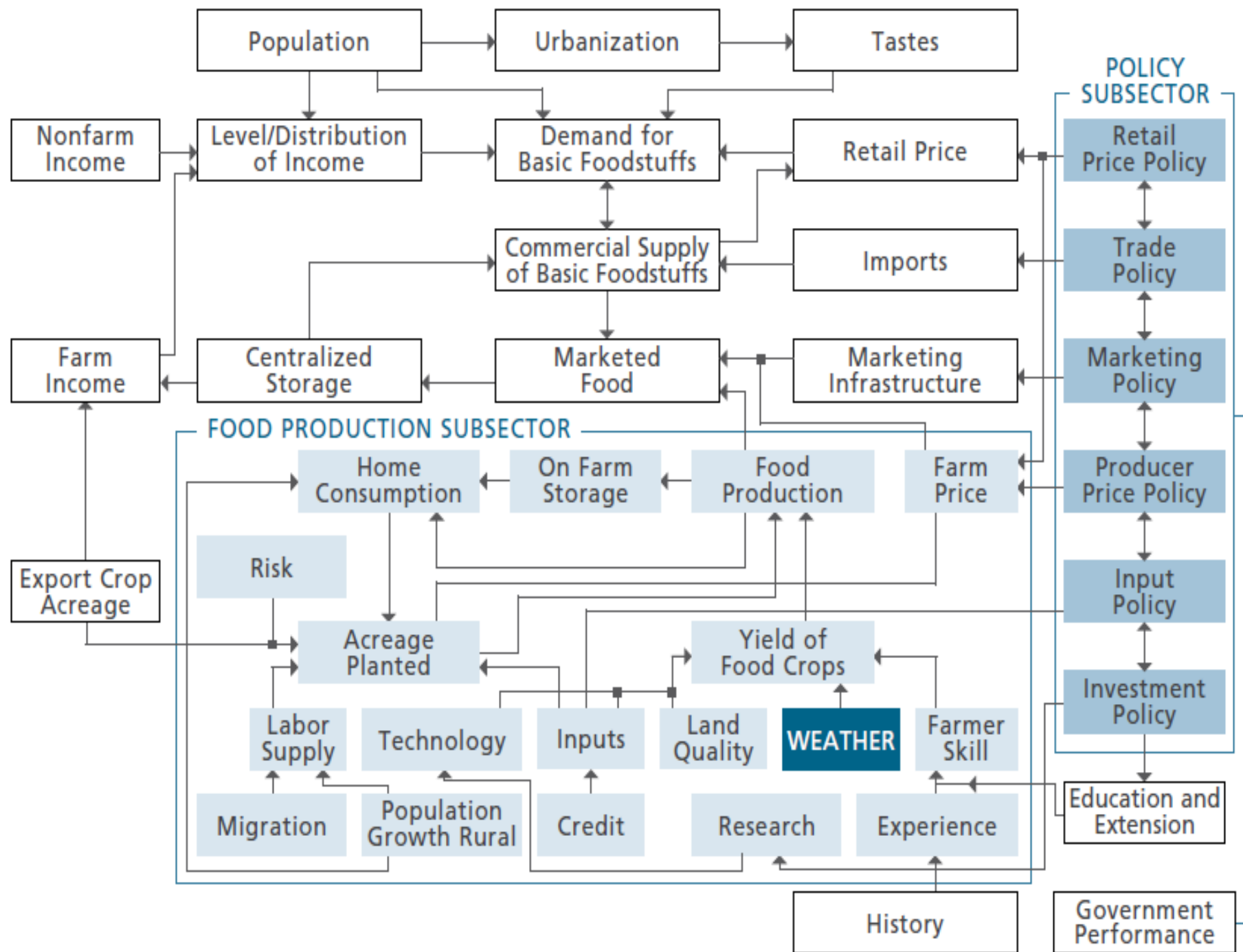
15.10.2021

Tiina Saron, *MBA*

Maaeluministeerium

Sööma peab/Söömise koormus

-
- Söömist ei saa ära jätta nagu turismireisi
 - Suid tuleb juurde – igal aastal 80 miljonit
 - Jõukus kasvab, sööme üha paremini
 - Kasvav linnastumine
 - Kliimamuutused – vee ja haritava maa nappus
 - Taastuvenergia - biokütuste kasvav roll energiakandjatena
 - Haritava maa hulk väheneb ja saagikuse kasv aeglustub
 - Tootmiskulud suurenevad
 - 40% maast (mets 30%)
 - 50% veest (+ kätepesu, nõudepesu)
 - Kasvuhoonegaasidest 20%
 - Monokultuurid, elurikkuse kadu
 - Toidu transport (saadavuse ja hinna pärast)
 - Mikroobide antibiootikumide resistentsus (AMR)
 - Toidu ohutus (salmonella, dioksiin jms)
 - Toidu pakendid (klaas, kile, plast) ja nõud
 - Toidu valmistamise tehnoloogia

Alustame algusest ...

- Juuli 2019
- Ursula von der Leyen
- Poliitilised suunised järgmisele Euroopa Komisjonile 2019-2024: Liit, mis seab kõrgemad sihid
- „Tahan, et Euroopa seaks kõrgemad sihid, et saada esimeseks kliimaneutraalseks maailmajaoks“
- „Selle eesmärgi saavutamiseks esitan esimese 100 ametis oleku päeva jooksul ettepaneku Euroopa rohelse kokkuleppe kohta“

Euroopa roheline kokkulepe

Probleem

- Kliimamuutused ja keskkonnaseisundi halvenemine on eksistentsiaalne oht Euroopale ja maailmale

Lahendus

- Roheline kokkulepe muudab ELi tänapäevaseks, ressursitõhusaks ja konkurentsivõimeliseks majanduseks:
 - 2050. aastaks puudub kasvuhoonegaaside netoheide
 - majanduskasv on lahutatud ressursikasutusest
 - mitte kedagi ega ühtki piirkonda ei jäeta kõrvale

Fit for 55

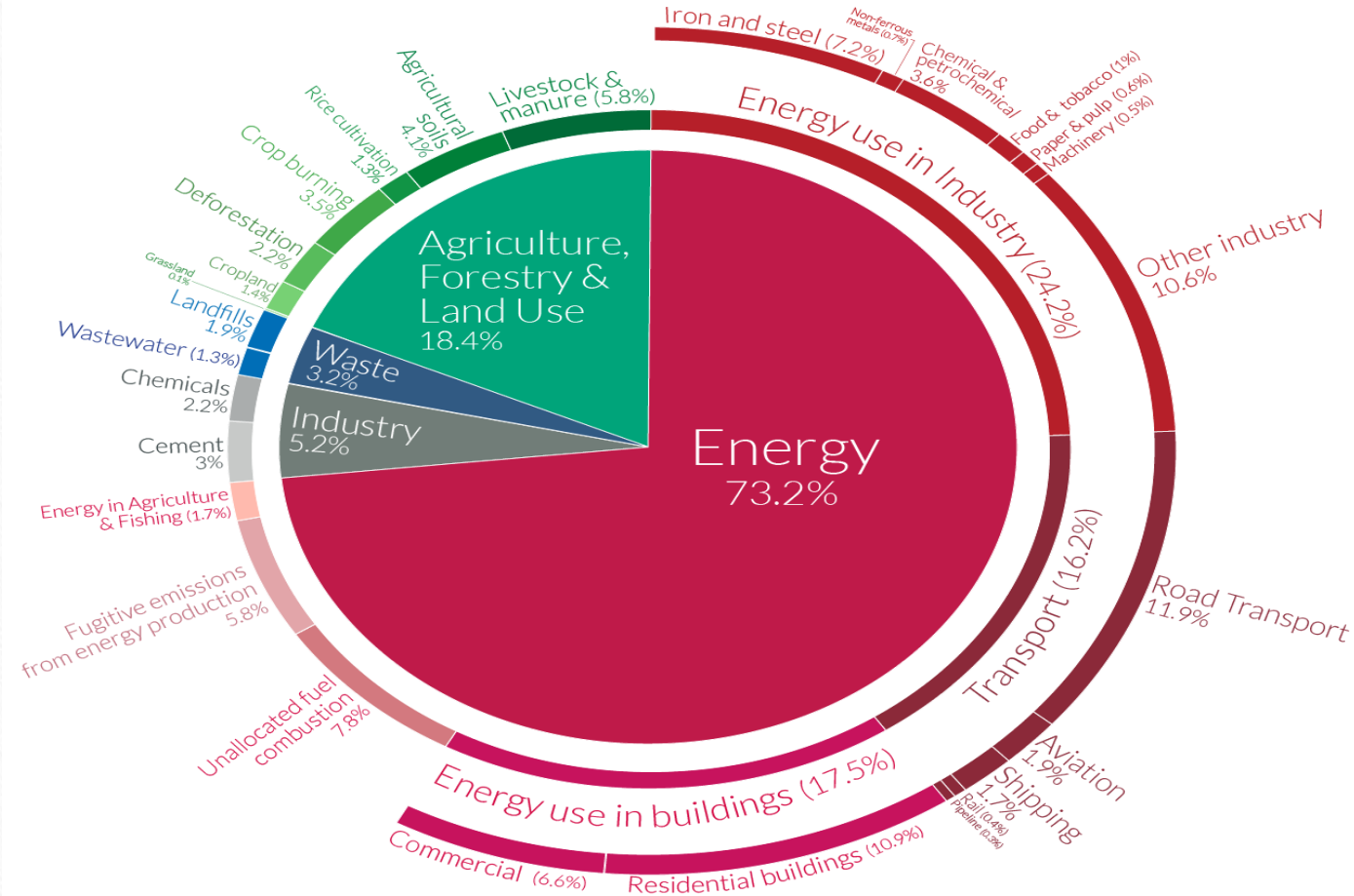
- 2020. aasta olukorrast Euroopa Liidus: komisjon suurendab kliimaeesmärke, tehes ettepaneku vähendada heitkoguseid 2030. aastaks **55%** võrra
- Uue eesmärgi rakendamiseks vajalikud seadusandlikud ettepanekud esitatakse **2021. aasta juuniks**

Global greenhouse gas emissions by sector

This is shown for the year 2016 – global greenhouse gas emissions were 49.4 billion tonnes CO₂eq.

Our World
in Data

OurWorldinData.org – Research and data to make progress against the world's largest problems.

Source: Climate Watch, the World Resources Institute (2020).

Licensed under CC-BY by the author Hannah Ritchie (2020).

Põllumajanduse vaates meie seisukohad

- Eesmärgid peavad olema realistlikud
- Arvestada tuleb liikmesriikide eripäradega (põllumajandussektori kasv pärast EL liitumist)
- Paindlikkus sektorite vahel vajalik, sektoritel erinev potentsiaal KHG vähendamiseks
- Arvesse tuleb võtta sotsiaalmajanduslikke mõjusid, tehtud investeeringuid, tehnoloogiate kättesaadavust
- Süsiniku piirimeede aitab vältida süsinikuleket, kuid teatud toodete (väetised) puhul üleminekuperiood oluline
- KHG inventuuri arendamine, keskkonnasõbralike praktikatega arvestamine
- Panustama peavad ka muud piirkonnad – tuleb arvestada kaubandusläbirääkimistel

Kus me üldises roheleppe tegevuskavas paikneme?

ROHELEPE

Kestliku ja kaasava majanduskasvu strateegia

Kliima-
eesmärgid

**Ettepanek
Euroopa
kliimaseaduse
kohta (kliima-
neutraalsuse
eesmärk)**

**Kliima-
eesmärkide
uuendamine
(55%)**

Kliimapakett

**Kliima-
muutustega
kohanemist
käsitlev uus ELi
strateegia**

Puhas,
taskukohane ja
kindel energia

Riiklike energia- ja
kliimakavade
hindamine

Strateegia arukaks
sektorite
integreerimiseks

Renoveerimislaine
algatus
ehitussektoris

Üleeuroopalisi
energia võrke
käsitleva määruse
hindamine ja
läbivaatamine

Tuuleenergia
kasutamise
strateegia

Puhast
ringmajandust
käsitlev
tööstus-
strateegia

ELi
tööstusstrateegia
**Ringmajanduse
loomise
tegevuskava**

Algatused
energiamahukate
tööstussektorite
kliimaneutraalsuse
ja ringluspõhiste
toodete
stimuleerimiseks

Süsinikuvaba
terasetootmise
algatus

Akude strateegilise
tegevuskava ja
ringmajanduse
algatused

Jäätmealaste
õigusaktide
reformimine

Säästev ja
arukas liikuvus

Säästva ja aruka
liikuvuse strateegia
2020

Alternatiivkütuste
taristu
kasutuselevõtu
rahastamiskonkurss

Transpordi
alternatiivkütuste
edendamise
seadusandlike
võimaluste analüüs

Kombineeritud vedu
käsitleva direktiivi
muutmine

Alternatiivkütuste
taristu ja üle-
euroopaliste
energia võrkude
õigusaktide
läbivaatamine

Raudteede ja
siseveeteede
labilaskevõime
suurendamise ja
haldamise
algatused

ÜPP
rohestamine /
Talust
taldrikule

**ÜPP
strateegiakavad**

**Strateegia
Talust
taldrikule**

**Meetmed
keemiliste
pestitsiidide
kasutamise ja
nendega seotud
riskide ning
väetiste ja anti-
biotikumide
kasutamise
vähendamiseks**

Bioloogilise
mitmekesisuse
säilitamine ja
kaitsmine

**ELi bioloogilise
mitmekesisuse
strateegia
aastani 2030**

**Meetmed
bioloogilise
mitmekesisuse
vähendamise
peamiste
põhjustega
tegelemiseks**

ELi uus
metsastrateegia
2020

Raadamisvabade
väärtusahelate
toetamise meetmed

Mürgivaba
keskkonna
nimel
nullsaaste
eesmärgi poole

Säästlikkust
edendav
kemikaalialane
strateegia

**Vee, õhu ja
pinnase
nullsaaste
saavutamise
tegevuskava**

Suurtest
tööstuskäitistest
lähtuva reostuse
vähendamise
meetmete
läbivaatamine

Kestlikkuse
pea-
voolustamine

Ettepanek õiglase
ülemineku
mehhanismi kohta

Uuendatud kestliku
rahastamise
strateegia

Muud kui
finantsaruandlust
käsitleva direktiivi
läbivaatamine

Algatused rohelise
eelarvestamise
tavade sõelumiseks
ja võrdlemiseks

Riigiabisuuniste
läbivaatamine

EK uued algatused
kooskõlla rohelise
kokkuleppe
eesmärkidega

Kestliku arengu
eesmärkide
integreerimine
Euroopa
poolaastasse

Talustaldrikule strateegia

- Taimekaitsevahendite kasutamise vähendamine **50%**
- Toitainete kao vähendamine **50%**, väetiste kasutamise vähendamine **20%**
- Antibiootikumide müügi vähendamine **50%**
- **25%** EL põllumajandusmaast mahemaa
- Toidujäätmete vähendamine **50%**

TALUST TALDRIKULE STRATEEGIA TEGEVUSKAVA

Ettepanek kestliku toidusüsteemi õigusraamistiku kohta (2023)
Töötada välja toiduga varustatuse ja toiduga kindlustatuse tagamise hädaolukorra kava (2021 IV kv)

TOIDUKAO JA TOIDUJÄÄTMETE ENNETAMINE

Ettepanek ELi tasandi eesmärkide kohta toidujäätmete vähendamiseks (2023)
Ettepanek vaadata läbi ELi eeskirjad kuupäevamärgistuse kohta („kõlblik kuni“ ja „parim enne“ kasutamine) (2022 IV kv)

KESTLIK TOIDU TARBIMINE

Ettepanek ühtlustatud kohustusliku toitumislase teabe esitamise kohta pakendi esiküljel (2022 IV kv)
Ettepanek nõuda teatavate toodete puhul märget päritolu kohta (2022 IV kv)
Teha kindlaks parimad viisid kestlike toiduhangete kohustuslike miinimumkriteeriumide kehtestamiseks (2021 III kv)
Ettepanek kestliku toidu märgistamise raamistiku loomiseks (2024)
ELi põllumajandustoodete ja toiduainete müügiedendusprogrammi läbivaatamine (2020 IV kv)
ELi koolikava õigusraamistiku läbivaatamine (2023)

KESTLIK TOIDUTOOTMINE

ÜPP strateegiakava soovitusel liikmesriikidele (2020 IV kv)
Pestitsiidide säästva kasutamise direktiivi läbivaatamine (2022 I kv)
Taimekaitsevahendite raamistiku rakendusmääruste läbivaatamine (2021 IV kv)
Pestitsiidide statistikat käsitleva määruse läbivaatamine (2023)
Loomade heaolu käsitlevate õigusaktide läbivaatamine (2023 IV kv)
Söödalisandite määruse läbivaatamine (2021 IV kv)
Põllumajandusliku raamatupidamise andmevõrku käsitleva määruse läbivaatamine (2022 II kv)
Konkurentsieeskirjade kohaldamisala selgitamine seoses ühistevõrrega (2022 III kv)
Seadusandlikud algatused esmatootjate koostöö tõhustamiseks ja toidutarneahela läbipaistvuse parandamiseks (2021–2022)
ELi algatus süsinikku siduva majandamise kohta (2021 III kv)

KESTLIK TOIDU TÖÖTLEMINE, HULGI- JA JAEMÜÜK

Algatus äriühingu üldjuhtimise raamistiku parandamiseks (2021 I kv)
EL tegevusjuhend ja järelevalveraamistik vastutustundliku ettevõtluse ja turunduse kohta toidutarneahelas (2021 II kv)
Algatused töödeldud toidu koostise muutmise edendamiseks (2021 IV kv)
Toitaineliste koostiste kehtestamine (2022 IV kv)
Toiduga kokkupuutuvaid materjale käsitlevate ELi õigusaktide läbivaatamine (2022 IV kv)
Põllumajandus-, kalandus- ja vesiviljelustoodete ELi turustamisstandardite läbivaatamine (2021–2022)
Ühtse turu eeskirjade täitmise tagamise ja toidupuutuse vastase võitluse alase kooskõlastamise parandamine (2021–2022)

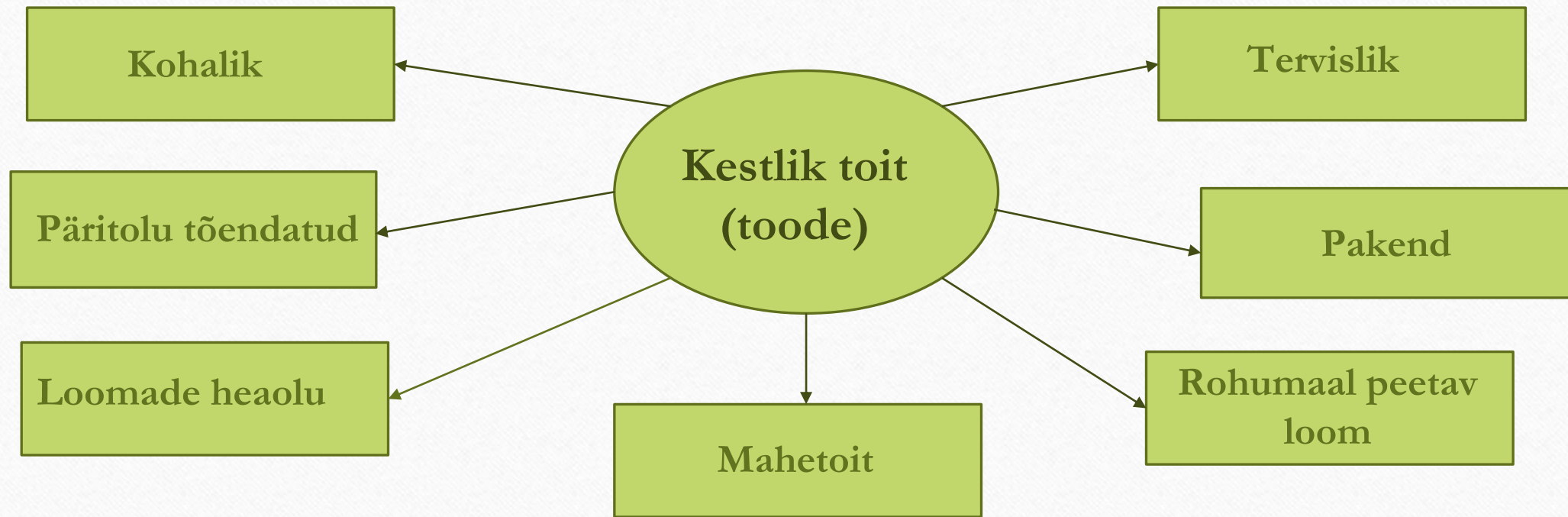
Kestlik toidutootmine

Jätkusuutlikkus (kestlikkus) kui vundament

- **majanduslik** (sissetulekud sektoris, nende jaotus erinevate osapoolte vahel, efektiivsus jms)
- **keskkonna-alane** (põllumajandus kui keskkonnaväärtuste looja ja samas ka üks suuremaid ohustajaid)
- **sotsiaalne** (toidusektor suur tööandja, uute töökohtade looja, toitumise tervislikkus, tarbija usaldus ja toetus)

Kestlik toidusüsteem tarbija vaates

(Gira, 2020)

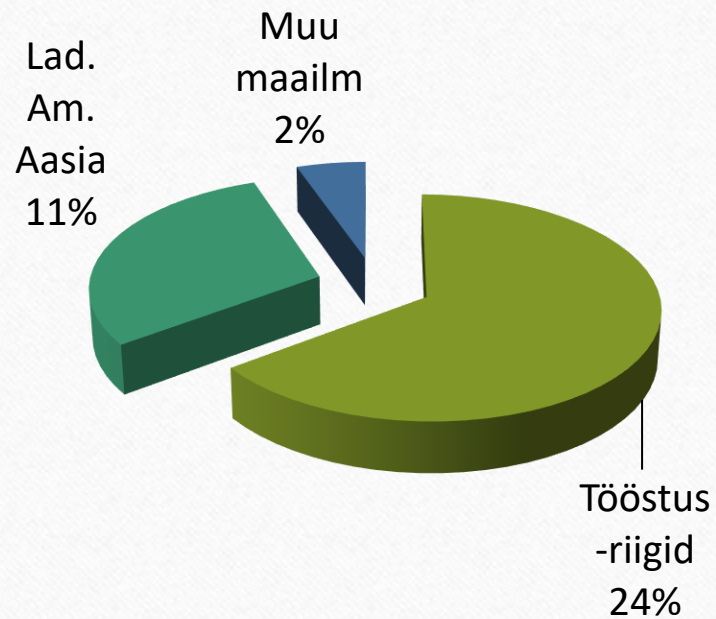

Toidukaod ja -raiskamine

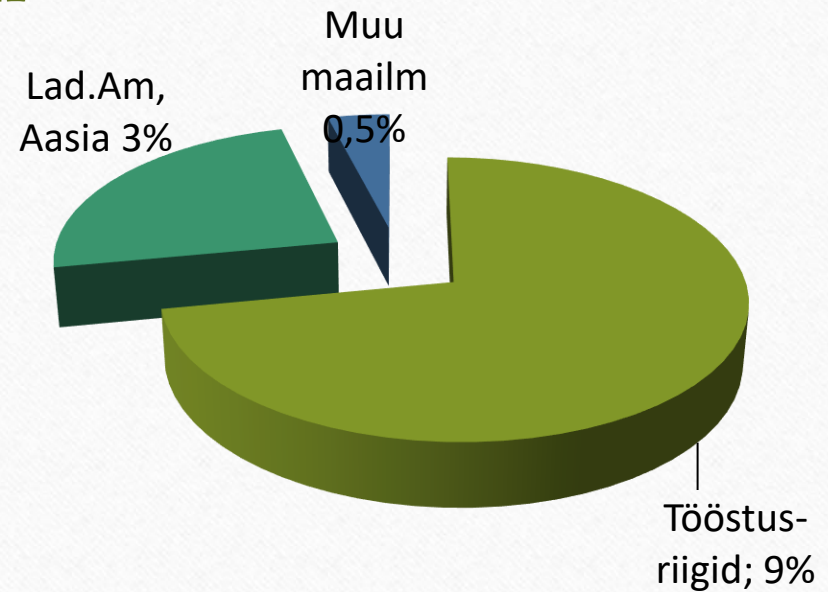
Toit, mida pole kunagi söödud (1)

(allikas TetraPak, 2012)

Teravili

Piim

Äravisatud toit

- Euroopas, Põhja-Ameerikas ja Austraalias visatakse ära umbes 95-115 kg toitu inimese kohta aastas
- Aafrikas, Aasias umbes 6-11 kg inimese kohta, kuid suurem osa kadudest saagi koristamisel, säilitamisel, töötlemisel
- FAO andmetel on aastane toidukadu umbes 1,3 miljardit tonni

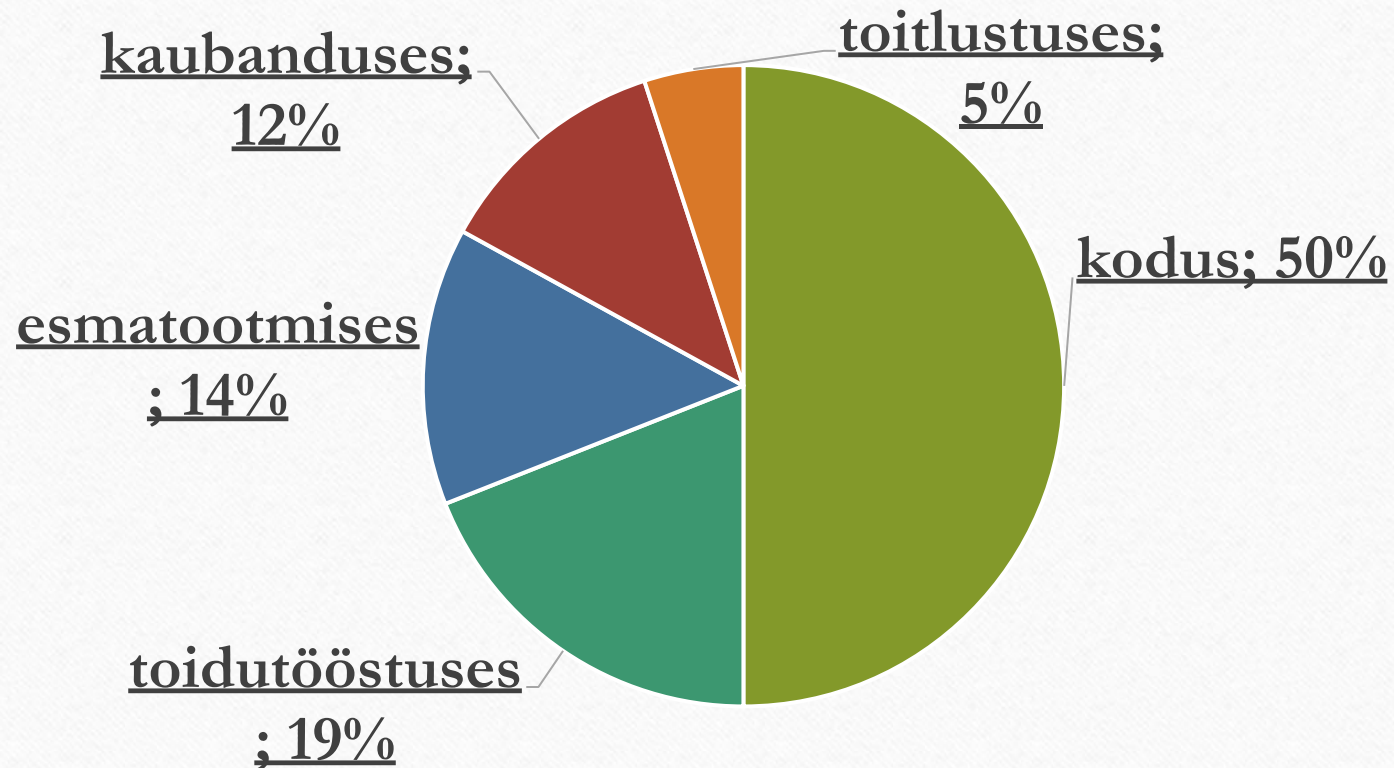
ÜRO liikmesriikide kokkulepe

- Vähendada 2030 jaekaubanduse ja tarbija tekitatud toidujäätmeid **poole võrra elaniku kohta**
- Vähendada toidukadu tootmis- ja tarneahelas (ka saagikoristuskadu)

Allikas: Keskkonnaministeerium

Toidujäätmed Eestis (allikas: KeM)

aastas 167 000 tonni

Raisku läinud toit (allikas KeM)

- Toidujäätmetest poole ehk ligikaudu **84 000 tonni aastas** moodustab toidukadu ehk raisku läinud toit.
- Kõige rohkem läheb toitu raisku kodumajapidamistes, kõige vähem toidutööstuses.
- Kogu toidu tarneahelas raisatud toidu väärtus kokku on hinnanguliselt **164 miljonit eurot aastas.**

Dilemmad

- Kemikaalid vs kahjurid
- Ravimid vs haigused
- Mahedus vs saak
- Pakend vs toidu-ohutus

Positiivne programm

- Täppisviljelus
- Biogaasi püüdmine
- Kadude minimeerimine
- Söömise optimeerimine
- Pakendi vähendamine, plast-nõudele ei
- Prügi vähendamine, sortimine ja koristamine

Täna tähelepanu eest!

.